

Ludwig Triegler er chef for udenrigshandels-afdelingen i Österreichisch-Alpine Montangesellschaft. Mange års praktisk arbejde med udenrigshandel er, oplyses det i forordet, grundlaget for hans foreliggende bog om udenrigshandelens teknik.

Bogen har til formål at tjene som håndbog og lærebog. Den behandler offentlige og andre foranstaltninger til gavn for udenrigshandelen, udenrigshandelens organisation (herunder bl. a. direkte og indirekte eksport, indentkontrakter, eksportofferten og dens kalkulering m. m.), risikoen i udenrigshandelen, transport og transportforsikring, udenrigshandelens finansiering, og ganske kort emballagespørgsmål samt reklame. Der findes en del tabeller og oversigter af rent praktisk karakter, såsom omregning af engelsk mål og vægt til metersystemet og vice versa, samtlige landes mønt med angivelse af guldindholdet (!), diverse kollopåskrifter i en række sprog etc. Videre er der eksempler på agenturkontrakter, en gengivelse af Incoterms med droftelse af stipulationernes betydning for priskalkulationen m. m.

Tidspunktet for bogens udgivelse — begyndelsen af 1948 — synes dristigt. Det forekommer én, at krigens eftervirkninger endnu i 1952 gør sig så stærkt gældende, at mange spørgsmål vedrørende udenrigshandel stadig er uafklaret eller under forvandling — og hvordan var det så ikke for fire år siden! Fremstillingen må naturligvis bygge på førkrigsforhold; enkelte steder synes det endog, som om forfatteren snarest har forholdene fra før 1. verdenskrig i tankerne (f. eks. afsnittet om veksler s. 198—206). Imidlertid gælder for denne bog noget tilsvarende som foran sagt om Hellauers Welthandelslehre: Fremstillingen ligger overvejende på et generelt plan, hvor foranderligheden ikke er så stor. Derfor er bogen ikke nødvendigvis allerede forældet, men den har — i alt fald for adskillige afsnits vedkommende — et vist uvirkelighedens skær over sig. Dog må værdien af de gode ting i bogen ikke underkendes; de kommer navnlig frem, hvor forfatteren har kunnet øse af sine erfaringer fra praksis. Fremhæves kan således eksemplerne på eksportkalkulationer (s. 144—152), gennemgangen af eksportørens forhold til agenter o. l. på fremmede markeder (s. 45—73), omtalen af kollektiv eksport (s. 98—105).

Bogen kan sikkert godt, dens mangler til trods, være til nytte.

Ottomar Loff.

Jørgen Paldam: Planlægning for velfærd. Forlaget Fremad. Kbh. 1952. 96 sider. Kr. 5,25.

Selv om det i forordet til den foreliggende bog, der er skrevet af kontorchefen i Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, Jørgen Paldam, erklæres, at det er forfatterens *personlige* mening, der her har fundet udtryk, og at bogens hensigt er at »rejse en *debat* om en række af de mere grundlæggende problemer i en økonomisk politik«, kan man formentlig gå ud fra, at Paldams meninger i det store og hele ligger på linie med dem, der næres af lederne inden for den faglige og politiske arbejderbevægelse. Alene af den grund

Ludwig Triegler er chef for udenrigshandels-afdelingen i Österreichisch-Alpine Montangesellschaft. Mange års praktisk arbejde med udenrigshandel er, oplyses det i forordet, grundlaget for hans foreliggende bog om udenrigshandelens teknik.

Bogen har til formål at tjene som håndbog og lærebog. Den behandler offentlige og andre foranstaltninger til gavn for udenrigshandelen, udenrigshandelens organisation (herunder bl. a. direkte og indirekte eksport, indentkontrakter, eksportofferten og dens kalkulering m. m.), risikoen i udenrigshandelen, transport og transportforsikring, udenrigshandelens finansiering, og ganske kort emballagespørgsmål samt reklame. Der findes en del tabeller og oversigter af rent praktisk karakter, såsom omregning af engelsk mål og vægt til metersystemet og vice versa, samtlige landes mønt med angivelse af guldindholdet (!), diverse kollopåskrifter i en række sprog etc. Videre er der eksempler på agenturkontrakter, en gengivelse af Incoterms med droftelse af stipulationernes betydning for priskalkulationen m. m.

Tidspunktet for bogens udgivelse — begyndelsen af 1948 — synes dristigt. Det forekommer én, at krigens eftervirkninger endnu i 1952 gør sig så stærkt gældende, at mange spørgsmål vedrørende udenrigshandel stadig er uafklaret eller under forvandling — og hvordan var det så ikke for fire år siden! Fremstillingen må naturligvis bygge på førkrigsforhold; enkelte steder synes det endog, som om forfatteren snarest har forholdene fra før 1. verdenskrig i tankerne (f. eks. afsnittet om veksler s. 198—206). Imidlertid gælder for denne bog noget tilsvarende som foran sagt om Hellauers Welthandelslehre: Fremstillingen ligger overvejende på et generelt plan, hvor foranderligheden ikke er så stor. Derfor er bogen ikke nødvendigvis allerede forældet, men den har — i alt fald for adskillige afsnits vedkommende — et vist uvirkelighedens skær over sig. Dog må værdien af de gode ting i bogen ikke underkendes; de kommer navnlig frem, hvor forfatteren har kunnet øse af sine erfaringer fra praksis. Fremhæves kan således eksemplerne på eksportkalkulationer (s. 144—152), gennemgangen af eksportørens forhold til agenter o. l. på fremmede markeder (s. 45—73), omtalen af kollektiv eksport (s. 98—105).

Bogen kan sikkert godt, dens mangler til trods, være til nytte.

Ottomar Loff.

Jørgen Paldam: Planlægning for velfærd. Forlaget Fremad. Kbh. 1952. 96 sider. Kr. 5,25.

Selv om det i forordet til den foreliggende bog, der er skrevet af kontorchefen i Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, Jørgen Paldam, erklæres, at det er forfatterens *personlige* mening, der her har fundet udtryk, og at bogens hensigt er at »rejse en *debat* om en række af de mere grundlæggende problemer i en økonomisk politik«, kan man formentlig gå ud fra, at Paldams meninger i det store og hele ligger på linie med dem, der næres af lederne inden for den faglige og politiske arbejderbevægelse. Alene af den grund

klar og velskreven og behageligt fri for overdrivelser, fordrejninger eller udeladelser med propagandistisk hensigt.

Bogen henvender sig i første række til ikke-fagøkonomer, navnlig inden for arbejderbevægelsens egen kreds. Under denne synsvinkel kan den betragtes som en populær indføring i visse centrale dele af den national-økonomiske teori med særlig vægt på de afsnit, som i dag er af størst aktuel interesse. Stort set tør det formentlig siges, at bogen i denne henseende er vellykket. Den i nationaløkonomisk tankegang uøvede læser får virkelig et ganske godt indblik i det moderne økonomiske samfunds komplicerede mekanisme. Vedrørende enkelte afsnit kan man dog have sine tvivl med hensyn til, hvor meget en ikke-økonom forstår. Dette gælder således en forklaring (på s. 24) af multiplier-mekanismen, der slutter med følgende sætninger:

»Denne såkaldte afledede virkning (af et med statslån finansieret boligbyggeri (anm.)) kan få et betydeligt omfang, idet den nyskabte købekraft bliver ved at rulle, indtil der i alt er opsparet et lige så stort beløb, som staten oprindeligt udlånte til at sætte byggeriet i gang.«

Rent bortset fra, at selve den fremsatte påstand kun har gyldighed i et lukket samfund og endda kun under ret specielle forudsætninger, er det vel tvivlsomt, om den forudsætningsløse lærer begriber, hvorfor købekraften netop holder op med at rulle, når der er opsparet et beløb svarende til det oprindelige udlån.

Iøvrigt er det naturligvis drøftelsen af forskellige økonomisk-politiske midler, der påkalder størst interesse. Paldam indleder med at opstille fire hovedmål for den økonomiske politik, om hvilke der er nogenlunde enighed inden for dansk arbejderbevægelse, nemlig:

- 1) frembringelse af de flest mulige goder,
- 2) en jævnere indtægtsfordeling,
- 3) ens start for alle, og
- 4) industrielt demokrati.

Heller ikke i andre kredse vil disse hovedmål formentlig vække megen modsigelse, dog måske med undtagelse af punkt 2, som skal drøftes lidt nærmere neden for.

Paldam indlader sig ikke på subtile diskussioner af, hvad der egentlig skal forstås ved »de flest mulige goder«, men det kan man næppe heller bebrejde ham i betragtning af den læserkreds, bogen henvender sig til.

Det er bemærkelsesværdigt, at »fuld beskæftigelse« ikke optræder som et mål i sig selv, hvad nærværende anmelder i og for sig ville have anset for rimeligt. En anden ting er, at fuld beskæftigelse på et tidligt stadium i fremstillingen (s. 13—15) anføres som en hovedforudsætning for, at det første af de fire mål kan nås. Først langt senere i bogen (s. 60) kommer der nogle bemærkninger om, at den gennemsnitlige arbejds effektivitet ved fuld beskæftigelse kan blive forringet så stærkt, at den samlede produktion kan tænkes formindsket. I mellemliggende afsnit synes den fulde beskæftigelse undertiden opfattet som mål i sig selv (f. eks. s. 26), og der siges ikke nogetsteds, hvordan man bør forholde sig i den mulige konflikt mellem fuld beskæftigelse og størst mulig produktion.

Et af de interessanteste afsnit i bogen (s. 30—33) beskæftiger sig med de særlige vanskeligheder, Danmark — som følge af sin store afhængighed af den udenlandske omsætning — har ved at opretholde fuld beskæftigelse og maksimal produktion. Desværre er analysen efter anmelderens opfattelse ikke helt tilfredsstillende på dette punkt. Man bør formentlig skelne skarpere, end Paldam har gjort, mellem to forhold, der har betydning i denne sammenhæng. Ved fuld beskæftigelse må Danmark have en meget stor import, dels af råvarer til industri og landbrug, dels af de udenlandske forbrugsvarer, som arbejderne ønsker at købe, når de har høje indkomster. Dette betyder, at det er nødvendigt med en stor eksport, hvis der ikke skal opstå et underskud på betalingsbalancens løbende poster, og forudsætningen herfor er atter, at der også er en høj økonomisk aktivitet i udlandet. Hvis Danmark havde en stor valutareserve, kunne man godt tillade sig et sådant betalingsbalanceunderskud gennem et stykke tid og altså opretholde fuld beskæftigelse, selv om der var depression i udlandet. Men nu har Danmark ingen valutareserve — eller den er i hvert fald ringere end i de fleste andre lande — og fuld-beskæftigelses-politik er derfor kun mulig under højkonjunktur i udlandet. Men årsagen til, at der er tendens til betalingsbalanceunderskud, når udlandet har depression (nemlig Danmarks høje importkvote), og årsagen til, at vi ikke kan drive en selvstændig ekspansiv politik (nemlig manglen af en valutareserve), er to forskellige ting, som det ville være formålstjenligt at holde ude fra hinanden.

Dernæst kan man indvende, at Paldam er tilbøjelig til at give en noget for ensidig forklaring på Danmarks betalingsbalancevanskeligheder, nemlig den omstændighed at vor eksport i for høj grad er koncentreret om nogle enkelte varer og et enkelt marked, hvorved vor forhandlingsposition svækkes. Hans forslag til løsning af problemet går derfor ud på, at landets erhvervsstruktur omlægges, således at eksportens sammensætning bliver mere differentieret. Det er muligt, at en sådan omlægning vil virke efter sin hensigt. Men for det første vil den tage tid, og for det andet er det vel svært at afgøre, hvilke varer Danmark skal lægge sig efter at eksportere, og om det vil være muligt at fremstille dem til sådanne priser, at de bliver konkurrencedygtige på verdensmarkedet. Hvis der skal produceres mange forskellige varer, må jo antagelig en del af specialiseringens omkostningsreducerende fordele gå tabt.

Den dybestliggende årsag til Danmarks permanente betalingsbalancevanskeligheder er formentlig snarere, at det nationalprodukt, vi er i stand til at fremstille, er utilstrækkeligt til at dække det indenlandske forbrug og den indenlandske investering. Sagt på en anden måde: vi er alle enige om ønskeligheden af store investeringer på en række områder, men samtidig ønsker vi alle at opretholde og helst forbedre vor levestandard, som den kommer til udtryk i forbruget; ingen er villige til at præstere den opsparing, som er nødvendig for, at de ønskede investeringer kan gennemføres uden betalingsbalanceunderskud. Dette problem kan ikke løses alene ved en omlægning af produktion og eksport, men kun ved en udvidelse af produktionen uden at investerings- og forbrugsønsker samtidig stiger i tilsvarende takt. Større produktionsfremgang kræver imidlertid igen udvidelse af investeringerne, og problemet bider således sig selv i halen.

Det høst sigt kan problemet løses ved at økone ved på forbruget gennem

en skærpet finanspolitik eller på investeringerne ved strammere kreditpolitik. Men om nogen af disse veje er politisk farbare, er måske tvivlsomt, og i hvert fald den sidste er ikke synderligt konstruktiv, for så vidt som den forringer de fremtidige produktionsmuligheder. Man kommer derfor let til at stå over for valget mellem at opgive den høje beskæftigelse og produktion for derved at fjerne betalingsbalanceunderskuddet eller at holde sig dette fra livet ved hjælp af fortsatte importrestriktioner, og der kan vel i så fald næppe være tvivl om, at den sidste udvej bør fortsættes.

Det samme valg vil man iøvrigt også blive præsenteret for, hvis man går ind på tanken om omlægning af erhvervsstrukturen, al den stund denne jo ikke kan give resultater før efter en vis årrækkes forløb. Desuden rejser denne tanke som antydning også det yderst vanskelige spørgsmål om, hvem der skal bestemme de nye investeringers art og omfang, og efter hvilke kriterier afgørelserne skal træffes.

En jævnere indtægtsfordeling defineres (s. 68) som »en indtægtsfordeling, hvor ingen, der deltager i produktionsprocessen, opnår indtægter, der står i misforhold til den ydede indsats, og hvor de, der ikke kan yde en indsats, sikres rimelige levevilkår, om nødvendigt med støtte fra det offentlige.« En noget ejendommelig definition på en *jævnere* fordeling. De fleste vil vel sige, at en jævnere fordeling indebærer mindre indkomstforskelle, medens Paldams definition angår en *retfærdigere* fordeling. Det eneste man kan læse ud af definitionen er, at Paldam mener, at der i dag er nogle, der får mere, end deres indsats berettiger til. Men umiddelbart efter siges det, at der ikke gives nogen objektiv målestok for, hvad der er ret og rimeligt på dette punkt, og derefter forlades spørgsmålet, uden at man får noget at vide om, hvor der efter forfatterens mening bør sættes ind. Derimod diskuteres forskellige midler til sikring af en jævnere fordeling — i gængs forstand. Endvidere siges det (s. 70), at der ikke kan nås så forfærdelig meget mere ved rent fordelingspolitiske indgreb, fordi indkomstfordelingen trods alt er forholdsvis jævn, og at fremstød for forbedret levestandard fortrinsvis må ske gennem en forøgelse af den samlede produktion. Et spørgsmål, som det i denne forbindelse kunne have været interessant at få belyst, er, om ikke en vis indtægtsulighed — eller i hvert fald mulighed herfor — er nødvendig for at tilskynde til større produktiv indsats, samt hvilke problemer den herved opstående konflikt giver anledning til (det er jo i virkeligheden spørgsmålet om, hvad der er en rimelig aflønning for indsats i produktionsprocessen, der dukker op igen — blot med den forskel, at »rimelig« nu fortolkes som »hensigtsmæssig«, nemlig med henblik på produktionsforøgelse, medens man før betragtede »rimelig« som ensbetydende med »retfærdig«, nemlig i forhold til behovene).

De anførte kritiske bemærkninger må ikke få læseren til at glemme, at bogen efter anmelderens mening er en god bog. Men den kunne måske være blevet endnu bedre ved en grundigere diskussion af visse problemer.

Poul Winding.

Palle Hansen (red.): *Håndbog i Regnskabsvæsen*. Branner & Korch. Kbh. 1952. 12* + 1000 sider. Kr. 115,00 hft.; kr. 135,00 ib.

Håndbogen er redigeret af docent *Palle Hansen* med bistand af assistent ved Regnskabslaboratoriet *Egon Andersen*, H. A. & H. D. og statsautoriseret